

Izhaja vsak
mesec na
2 polah in
velja za celo
leto 4 gl.

SLOVENSKI PRAVNIK.

Uredništvo
in opravništvo
nahajata se v
frančiskan-
skih ulicah,
št. 16.

Viktorín Kornelij ze Všeherd.

Zasluge v pravu češkem, katere si je pridobil Viktorín Kornelij ze Všeherd, so tako velike, da ne storimo nič nego svojo dolžnost, če izpregovorimo nekoliko besed o življenji in delovanji njegovem; temveč, ker smo prepričani, da nad polovico pravniško izobraženih Slovenov, ki so se svoje dni učili na pamet Sachsen-spiegel in Schwabenspiegel, niso imeli prilike slišati o Všeherdu nič ali vsaj prav malo. Da pa so spisi Všeherdovi veliko več vrednosti ne samo Čehom, temveč tudi nam, o tem ni dvomiti.

V letih 1450—1460, kdaj se ne vé natanjko, narodil se je Všeherd v kraljevem mestu Chrudimu premožnemu meščanu Janošku. Ko je tu proučil niže šole, ni se podal po takratnej šegi na tuje, navadno v Italijo, da-si je imel premoženja obilo, raje se je odpravil na visoke šole v Prago. 1479. leta postane bacalaureus, 1481. leta prebije zadnjo skušnjo, doseže licentiat, t. j. dovoljenje, da sme od sedaj sam prednašati in izpraševati. V 1484. letu bil je že dekan: v arhivu je namreč zapisano: Mr. Victorinus Cornelius Chrudimensis, decanus facultatis artium. Živel je na glasu mej učenjaki kot izvrsten govornik ali bolje disputator. Klasiki grški in latinski in apologeti bili so mu znani do pičice in v pesništvu prekosil ga je le neki Bohuslav z Lobkovic, o katerem nam bode še govoriti. Ohranil se je distihon, ki slóve:

Prima Bohuslaus, Cornelius altera lux est,
Sidera nos alii, sed sine luce sumus.

Od kod priimek „ze Všeherd“ latinski „Vssehrdius“ tudi „Vssehrdensis“, ni znano. Prvi podpis njegov „ze Všeherd“ datiran je iz leta 1493. Prav takrat je popustil disputacije in prevzel zelo imenitno službo mestnega pisarja. Tu je ostal pet let (do 1497), baval se vedno z zakoni in postavami, prebiral pridno pravo rimsko, največ pa se pečal sè sestavljanjem in urejevanjem „deželni desk“ (tabula terrae). Kmalu je zaslul kot izveden pravnik in

razna mesta češka obračala so se k njemu, klicaje ga v pomoč, kadar jim je ta ali oni plemenitaš hotel vzeti kako pravo ali kak privilegij. Pa to mu je nakopalo mnogo sovražnikov na glavo. Višji uradniki in plemenitaši so bili v strahu, da Všehrd pretrga zagrinjalo in pokaže, kaj dela plemstvo z narodovimi pravicami. In nič bi so ne bilo zgodilo laže kot to. Všehrd je bil v pravo doma in imel v svojem uradu mnogo veljave in upliva. Iznebiti se ga je bilo treba, čim preje tem bolje. Zatožijo ga, da popravlja in pači deželne deske in 13. marcija 1497. leta prišel je ob službo. Blazega moža je ta nehvaležnost zelo žalila. Večkrat toži v svojih spisih in listih, da je najbolje, če človek nič ne zna: vsaj nasprotnikov nima. Pa kmalu se utolaži. Kupi si hišo v novem mestu in tu pridno ureja, sestavlja in popravlja svoje najznamenitejše delo: O práviech země české knihy devatery. (Devet knjig o pravih zemlje češke.) Leta 1499 je bilo končano, a Všehrd se je držal Horatijevega: „nonum prematur in annum“, ter po resnici popravljal in pilil devet let, namreč do 1508. leta. Posvetil je teh devet knjig kralju Vladislavu II. in mu posebno deveto knjigo o „zmatcích“ položil na srce.

Zadnja leta se je pečal s kupčijo, dokler ga ni pobrala kuga, ki je leta 1520. razsajala po Pragi. Kronist nam o tem prav lapidarno poroča: Po Velice noci počal se moř v Praze; i umřel mister Viktorín na malé straně v huti.

Toliko o življenji. Oglejmo si sedaj njegovo delovanje. Le mimogredé omenimo, da imamo mnogo manjših spisov, tičočih se univerze, se ve da latinskih. Važnejše nam je že, kar je preložil iz latinskega na češčino. Prevodi sami na sebi so velike vrednosti, še večje pa blagi njegov namen, ki ga je navdajal pri tem delu. Kakor v predgovoru k prevodu Janeza Zlatoustá „o poboljšánji grešnika“ sam piše, želel je pokazati, da se dá vse, karkoli je pisano grški ali latinski (da o nemščini ne govorim) prav dobro tudi češki povedati. In to je tudi po resnici dokazal. Prevodi so izvrstni, posebno Cyprijanov list Donatu, razlaganje molitve gospodove in o potopu sveta.

Prvo delo njegovo pa je onih devet knjig o pravih zemlje češke. Nameraval jih je napisati le osem, deveta mu je pri delu samem prirastla. K njim pride še predgovor in konec. Balbin v svojej knjigi „Bohemia docta“, govoreč o tem predgovoru piše:

„Proënum hujus commentarii dignissimum est, quod ab omnibus patriae suae amantibus diligentissime neque semel, sed iterato decies deciesque legatur.“ In gotovo so se te knjige pridno prebirale: ohranilo se je 23 rokopisov. V tem predgovoru piše mej drugim: Kronike pisati in raznašati slavo čeških junakov, je lahko in hvaležno delo. Tudi on, pravi, bi lahko pisal o ljutih bojih, vendar potrebnejše se mu zdi pisati o pravu, katero velja v zemljah čeških od starodavnega časa, kajti bolje je tri leta se pravdati nego bojevati se le jedno leto. O sodiščih piše: Pri nas se ne sodi skrivaje pri zaprtih dverih, temveč javno in vsakdo sme priti poslušat. Jezik pri vseh naših sodiščih je češki, v njem so pisane deželne deske, kajti to terja pravo naše dežele. To pravo ni imelo nikdar bolj gorečega in bolj zgovornega častilca od vrlega Všeherda. Kdo ne bi bil ponosen nanj, ko govori: Ko bi imel sto jezikov in toliko ust, železen glas in medena peresa, ne mogel bi povedati, kake hvale so vredni stari Čehi, ki so zemljo češko tako lepo uredili ter sebi in svojim dedičem tako pravična, tako natanjčna, tako potrebna prava poskrbeli. H koncu pravi, da za svoj trud ne zahteva plačila, tudi slave ne, le hvaležnosti si želi od onih, katerim bodo knjige njegove koristile. — „Vsacega pa prosim, naj ne sodi o mojih knjigah preje, dokler ni prečital vseh do konca,“ — tako konča svoj predgovor.

V prvej knjigi našteva različna sodišča in govori o vsakem posebé, tudi še v drugej in tretjej. O deželnih deskah prične pisati v četrtej. Na to pridejo na vrsto tožbe, razne pogodbe, poslednja sporočila itd. Posebno zanimiva je deveta knjiga „o zmatcích“ t. j. o pomotah, nepostavnostih in krivicah sploh. Tu toži nad nevednostjo, lakomnostjo in podkupljivostjo sodnikov. Kjer le more, navede citat iz kake stare knjige češke. Večkrat pride na stare navade in pravi, da je to že tako bilo od starodavnega časa. Tudi na prirojeno ali naravno pravo se rad sklicuje in mnogokrat pristavi: „To še celo pri Turcih velja!“ Rimsko pravo seveda jemlje tudi v misel, vendar nikdar ga ne navaja kot vir ali podlago češkemu, nego le kot vzgled, da je to in to tudi pri Rimcih tako bilo. To je važno in nam je porok, da pravo v knjigah Všeherdovih ni kak ekscerpt po pravniki rimskih prirejen češkej deželi. Glavni vir so mu bile deželne deske, knjiga Rožemberska, práva pisařská (ordo taxarum) in „nova rada“ Smila z Flašky.

To je bilo sè stališča pravniškega. V obče se da omeniti, da nam iz celega spisa veje nek blag duh. Tu ni onih železnih pravil, one toliko hvalisane doslednosti, ki nas v rimskem pravu tako neprijetno dirne; humannost se nam nikjer ne more javiti lepše nego pri Všehrdu. On na pr. ne more trpeti, da sodnik ponudi bogatino stol, revež pa da mora stati. Pomislimo, to je pisano koncem 15. stoletja, ko so v Nemcih sežigali večče, to je pisano pred dobo torture! Svet počasi napreduje!

V zgovornosti mu je Cicero vzor, v filozofiji Plato; njega imenuje glavo vseh filozofov. Kar se političnega mišljenja tiče, bil je odločen monarhist in hud protivnik, da, sovražnik Nemcem, to se pravi nemškim Nemcem, če smemo tako reči, ne toliko avstrijskim. Kdo bi se temu čudil, saj so bili Nemci goreči katoliki in so črtili utrakviste. (Všehrd je bil namreč utrakvist.)

Pri tej priložnosti omenimo tudi njegove vse hvale vredne narodne zavesti. Da-si je poznal napake svojega naroda, čutil je vendar, da je Čeh in to pri vsakej priliki povdarjal. On je prvi borilec za slovanski jezik in narodne pravice. Prav z onimi besedami, kakor mi dandanes, je zahteval: Naj se vzgojujejo Nemci nemški, Čehi češki. Slavni filozof Toma Štítný govori Všehrdovu prav iz srca te besede: „Sveti Pavel je pisal židom hebrejski, Grkom grški, vsakemu narodu v njegovem jeziku, in zakaj bi se jaz sramoval pisati Čehom, rojakom svojim, češki? Pisati hočem češki, ker sem Čeh, in Bog ljubi Čeha kakor Latinca!“ Všehrd govori jednako. Obrača se do svojih sotremenikov, ter jih graja, zakaj da nosijo vodo v morje in le latinski pišo; zakaj zaničujejo kar je domačega in čislajo le tuje.

Največo veljavo pa daje njegovim knjigam jezik sam. Da-si že 400 let star, čita se prav gladko. Pravni izrazi so čisti, razumljivi, germanizmi zelo redki. Ko se je v letih šestdesetih v Čelih pričelo jednako gibanje kakor sedaj pri nas, ko se je narod češki po dolgem spanji probudil in se jel vedno živeje zavedati, da je nekdanj Čebom cvela boljša, lepša doba, ko so prvi pravniški spisi prišli na svitlo in ko se je založil „Pravnik“, takrat je bil Všehrd vir, iz katerega so zajemali in črpali stare pozabljene izraze, takrat je bil Všehrd pravnikom neprecenljiv zaklad. Da Všehrdu se imajo zahvaliti Čehi, da imajo dandanes pravniško terminologijo tako razvito, da jo morejo postaviti poleg nemške. Kar je

Štítný filosofom, to je Všehrd pravnikom. Imel je tudi Všehrd navado, ki je lastna skoro vsem staršim pisateljem, da se je sè svojo učenostjo prav rad bahal in svoje različno znanje po nepotrebnem kazal. Vendar je jako ustregel potomcem s tem, da je, kazoč svoje filologično znanje, bolj nenavadna slova ali etimologično raztolmačil ali pa latinski pomen pristavil. Naposled si je treba tudi zapomniti, da so deželne deske, iz katerih je Všehrd črpal, leta 1541. vse do zadnje pogorele.

Čudno se mnogim zdi, kako da so sporočila o Všehrdu tako različna, da popolnem si nasprotujoča. Da si to razjasnimo, posezimo zopet nazaj v življenje njegovo. Najučenejši mož v Pragi za Všehrda je bil oni Bohuslav, o katerem je že bil govor. Z Všehrdom ga je vezalo iskreno prijateljstvo. Bohuslav je študiral v Italiji, potem potoval po Aziji in Afriki, za tem je živel v Pragi, dokler se mu s pomočjo Všehrdovo ni posrečilo dobiti škofovskega sedeža v Olomuci. Zlagal je zares krasne verze in jih mnogo posvetil Všehrdu. Povzdigoval je njegovo učenost, njegovo dobro srce. Kar najedenkrat se spremene te ode v surovo zabavljanje in opravljanje. Kako to? Vera ju je ločila. Jele so se javiti iz Rima prihajajoče razne naredbe, obrnene proti utrakvistom. Veliko veselje na katoliškej strani. Bohuslav spiše v pesniškem navdušenju odo na papeža. Ta panegyrika in nezasluženo hvalisanje ujezi Všehrda; tudi krivično postopanje z utrakvisti mu ne dá miru in odgovor tej odi bila je trpka, pereča satira na papeža. Tako se je razrušilo prijateljstvo mej njima.

Pa ne samo od te strani, od Bohuslava imamo slaba poročila o Všehrdu. Tudi pri plemstvu in viših uradnikih ni bil priljubljen. Povedali smo že, da je bil mej plemstvom in mesti veden boj za razne pravice in privilegije. Da bi Vladislav II. izpoznal na katerej strani je pravica, prišel je sam v deželo. Pa slabo so ga poučili. Nova organizacija (zřízení země, constitutio regni) dana leta 1500, skratila je mestom in ljudstvu mnogo pravic na ljubo plemstvu. Všehrd, ki je vedno bil na strani narodovej, ni bil s to konstitucijo prav nič zadovoljen. Že je imel spis pri rokah zoper te nove naredbe, prijatelji njegovi pa so se bali za njegovo glavo, in ga preposili, da spisa ni izdal. Obžalovati moramo, da se je to zgodilo, kajti ko bi se bil izdal, gotovo bi ga sedaj imeli in mnogo temnih strani v povestnici one dobe bilo bi nam jasnih.

Sedaj smo povedali menda vse, kar nam viri o njem poročajo. Zaradi odločne narodne zavesti, redke značajnosti ima Všeherd v narodu češkem mnogo čestilcev. Naj si ga tudi slovenski pravniki ohranijo v spominu, saj ona doba, ko bode nemško pravo po avstrijskih vseučiliških napravilo mesto avstrijskemu in slovanskemu pravu, ona doba ni več daleč. Po tem še le se postavi Všeherd na zasluženost, na prvo mesto.

Literatura o Všeherdu je zelo bogata. Naj omenimo naslednje spise:

1. Velešlavin v historičnem Koledarji leta 1590, list 54.
2. Procházka: *Miscellaneen der böhm. und mähr. Litteratur*.
2. Theil, Prag 1785.
3. F. H. Zvěřina: *Des Viktorin Cornelius von Wsseherd Gerichtsverfassung im Königreiche Böhmen*. 1808. (Manuskript.)
4. Václav Hanka: Viktorina Kornelija zè Všeherd knihy devatery o praviech, sudiech i o diskách země české. V prvem zvezku „Staročeske bibliotheky“ l. 1841. Uvod od Fr. Palackega.
5. Dr. Ant. Beck: *Wagner's Zeitschrift für österr. Rechtsgelehrsamkeit und politische Gesetzeskunde*. 1843.
6. Slovník naučný: Všeherd.
7. Dr. Rybiček: *Časopis čes. muzeja* 1856.
8. Dr. Slavíček v „Právniku“ l. 1861.
9. Dr. Zoubek v *Památkách*, 1866.
10. Dr. H. Jíreček, najnovejša kritična izdaja Všeherdovih knjig in nekoliko privatnih pisem. Na svitlo dal spolek pravnikov „Všeherd“ leta 1874.

Sestavil Janko R—è.

O naših pravnih reformah.

III.

Posestnikom zastavnih pisem naj se postavi kurator, če vidi vladni komisar, da so pravice udeležencev v nevarnosti, če pride zavod, ki je izdal zastavna pisma v konkurz, ali pa po predlogu onega, ki ne more priti do svoje pravice zarad tega, ker posestniki

zastavnih pisem nimajo zastopništva. (§. 3. postave od 24. aprila leta 1874, št. 48 d. z.)

In isto tako določuje §. 1. postave od dne 24. aprila 1874, št. 49 d. z., da naj se postavi kurator posestnikom razdeljenih dolžnih pisem ali takih, ki se morejo indosirati (parcijal, prioritet, srečk itd.) če so pravice udeležencev v nevarnosti, ker nimajo skupnega zastopništva, ali če zarad tega pravice drugih ljudi ne morejo do izvršitve. Posebno takrat, če pride dolžnik takih pisem v konkurz, postavi naj se kurator, ki ima varovati pravice upnikov.

Glavno načelo imenovanih postav izrečeno je v §. 9. postave od dne 24. aprila 1874, št. 49 d. z., ki določuje, da v zadevah, ki se tičejo skupnih pravic posestnikov razdeljenih dolžnih pisem, posamezni posestnik ne sme sam zastopati se; ima pa pravico udeležiti se pravn kot intervenijent. Izvzete iz te določbe so pa stvari, ki se tičejo samo individualnih razmer mej upniki in dolžnikom.

S temi postavnimi določili prodrlo se je načelo našega občnega državlanskega zakonika, da sme vsak polnoletni pravni subjekt ravnati glede svojega premoženja čisto po svoji lastni volji. Ta pravica odvzela se je posestnikom zastavnih pisem in parcijal in izročila se je osebam, ki večkrat z udeleženci nimajo prav nobene druge zveze, kakor da so se jim po sodnji postavili za varuhe.

Velike važnosti je tukaj pomen „skupnih pravic“, ker le glede teh so udeleženci pod kuratelo. In že leta 1877, ko dotični postavi nista bili še tri leta v veljavi, so sodnije to vprašanje različno reševale. Prva in druga instanca sta namreč izrekli, da zapadli kuponi železniških prioritet imajo prištevati se „skupnim pravicam“ v smislu §. 9. postave od 24. aprila 1874, da torej posestnik prioritet zapadlih kuponov ne sme iztožiti sam, temveč mora se za to postaviti poseben kurator.

Najvišja sodnja pa se je izrekla z odlokom od 10. aprila 1877 št. 4208 sod. rep. št. 90, v nasprotnem smislu, da za imenovani posel postava ne zahteva kuratorja, temveč, da posestnik sam sme iztožiti svoje zapadle kupone. Ali vsled judikata dné 16. oktobra 1877, št. 10126, izbrisal se je imenovani odlok iz sodskega repertorija, ne da bi se bilo najvišje sodišče izreklo o tem pravnem vprašanji in merito.

Tako postopanje najvišjega sodišča v principijelnih vprašanjih, ki se nahaja pri novejih postavah mnogokrat, mora vsak praktičen jurist obžalovati, ker nižje sodnije nimajo zanesljivega direktiva. Ali vendar se ta neprijetna prikazen ne more očitati sodnijam, večkrat še celo ne postavodajalcem, ker ti in one imajo pred soboj nedovršene, nejasne razmere, kjer se vse še neprenehoma giblje in premika, za to tudi temeljita kodifikacija ali judikatura večkrat ni mogoča.

Kar se tiče poprej navedene kontroverze, smo popolnoma prepričani, da niso postavodajalci nikdar imeli namena, zapadle kupone železniških prioritet prištevati mej „skupne pravice“ udeležencev. Ti kuponi so sicer v ozki zvezi s prioritetami samimi, dokler ne zapadejo. Ali ko se imajo izplačati, postanejo čisto samostojne terjatve, izluščijo se iz poprejšnje skupnosti in so individualna zadeva mej upniki in dolžnikom.

Nasprotna trditev ne zlagala bi se z jasno besedo postave in bi imela sitne posledice. Če bi upnik, da iztoži 15 ali 20 gld. prisiljen bil, prositi za kuratorja, bi ga gotovo ne mikalo, kupiti si železniških prioritet.

Seveda pridemo s tem iz pravnega na oportunitetno stališče ali ker sta ti dve postavi, — kakor je že rečeno bilo — sklenili se le iz oportunitete, ni da bi interpretirali najvažnejši §. 9 v nasprotnem smislu.

Pravico kuratorja imenovati ima ona sodnija, pri katerej je dolžnikova firma registrirana, ali sodišče, v katerega okrožji so se izdala dolžna pisma, ali če to iz pisem ni razvidno, sodišče, v katerega okrožji imajo dolžna pisma izplačevati se. Sodišče, ki je kuratorja imenovalo, obdrži tudi pozneje vso kuratelno oblast.

Ako izda dolžna pisma podvzetje, ki je pod posebnim vladnim nadzorstvom, naj kuratelna oblast ravna vedno v soglasji z vladnim komisarjem. (§. 2, postave od dne 24. aprila 1874. leta, št. 49 d. z.)

Nalog kuratorja posestnikov zastavnih ali razdeljenih dolžnih pisem vjema se v obče z nalogom kuratorja občnega državlanskega zakonika (§. 3. al. 4., postave od 24. aprila 1874, št. 48 d. z. in §. 6. postave od 24. aprila 1874 št. 49 d. z.)

Pri podvzetjih, ki so pod posebnim vladnim nadzorstvom, ima vladni komisar kuratorja v vseh stvareh podpirati. (§. 7 postave od 24. aprila 1874 št. 49 d. z.)

Dolžnost kuratorjeva je, udeležencem o njihovih razmerah poročati brez okolišajev. (§. 8, ib.)

Če udeleženci zapazijo, da kurator ni sposoben za svoj posel ali da ne zasluži njih zaupanja, naj poročajo sodnji, katera ima stvar preiskavati in potem odločiti, ali kuratorja pusti na njegovem mestu ali ga odstavi. (§. 10, ib.)

Za intabulacijo zastavne pravice upnikov na nepremakljivo premoženje dolžnikovo zadostuje izjava dolžnikova, da zastavi upnikom svoje posestvo, ali izjava dosedanjih intabulirancev, da izroči svoje realno pravo novim udeležencem. Dolžnega pisma ali cesije za vknjiženje ni potreba. (§. 11, ib.)

Pri vknjiženji se udeleženci niti imenovati ne smejo — popolnem novo načelo — ampak vpiše se le skupna svota njihovih terjatev, za katere se je zastavilo posestvo. (§. 12, ib.)

Če se zarubi posestvo kakega zavoda, ki je izdal zastavna pisma, mora sodnija poročati o tem vladnemu komisarju. Vladni komisar naznani sodnji, ali je dotično posestvo namenjeno za to, da varuje pravice posestnikov zastavnih pisem. In sodnija potem izreče, da rubežen velja le v tej meri, da ni škodljiva imenovanim pravicam. (§. 3, postave od 24. aprila 1874, št. 48, d. z.)

Zanimivo je, da se razdeljena dolžna pisma po postavi od 24. aprila 1874, št. 49 d. z., smejo vinkulirati (§. 16, ib.), kar nasprotuje pojmu dolžnih pisem au porteur.

Jasno je, da imate imenovani dve postavi nekako čudno tendenco. Če pridejo interesi upnikov in dolžnika v nasprotje, postavijo se upniki in ne dolžnik pod kuratelo. Te in enake določbe teh postav, ki so se sklenile le iz utilitarnih ozirov, prouzročile so hudo reakcijo zoper ta dva zakona. Od jedne strani se je zahtevalo, da naj se odpravita popolnem, ker so ponehale izjemne razmere gospodarstvene krize leta 1873, od druge strani pa se je terjalo, da naj odločuje v teh zadevah večina udeležencev.

Vlada je skušala posredovati mej obema načeloma s postavo od dne 5. decembra 1877, št. 111 d. z.

Kuratorja imenuje vedno še sodnija, ali na stran so mu postavljeni trije zaupni možje, ki se volijo v občnem zboru vseh udeležencev. (§. 1.)

Ti zaupni možje imajo votum informativum v vseh važnih zadevah pri sodnji in pri kuratorji. Pri občnem zboru, katerega

skliče kuratelna sodnija po ediktu, sme vsak udeleženec izreči svoje mnenje, katero se ima protokolirati in na katero se mora sodnija ozirati. (§. 9, ib.)

O važnih zadevah posvetuje se kurator z zaupnimi možmi in izroči dotične izjave sodnji.

Proti sodnijskim odlokom sme vsak zaupni mož pritožiti se. (§. 13.)

Ako pride na vrsto važno vprašanje, o katerem se ni še sklepalo pri občnem zboru, sme se sklicati nov občni zbor. (§. 15.)

Ako je sodnija pritrdila predlogu kuratorjevemu, s katerim se ta pooblasti za važna opravila (§. 13), ima vsak udeleženec pravico, pritožiti se na višo sodnijo. (§. 16.)

S temi določbami skušalo se je nekoliko v okom priti onej brezozirnosti, s katero se je s postavama l. 1874 odreklo udeležencem vse osebno uplivanje na razpolaganje o njihovih skupnih pravicah, ali ob jednom omajala se je pravna moč teh zakonov: pomagati hitro in brez ugovora v kritičnih položajih. S temi polovičarskimi sredstvi, kakor omahuje postava od dne 5. decembra 1877. leta mej načelom individualnega prava in občne koristi, postal je uspeh omenjenih zakonov jako dvomljiv. Tu pomaga navadno le hitra pomoč, bodisi primerna pogodba z zadolženim podvzetjem, bodi si veliko posojilo. Takej pomoči pa zna sedaj nasprotovati posamezni udeleženec, morda iz kratkovidnosti, morda iz trmoglavosti.

Z jedno roko se je vzelo opravičencu vse uplivanje na skupne interese, z drugo roko pa se mu je dal važen del tega upliva nazaj.

Po vsem tem se lahko trdi, da z navedenimi postavami nikakor niso rešene in uredjene pravne razmere posestnikov zastavnih in razdeljenih dolžnih pisem. Ta nalog ima rešiti še le prihodnjost. In rešiti dalo se bo to vprašanje, ki postaje vedno večje gospodarstvene važnosti, še le takrat, ko se konečno spozna in reši pojem narodno-gospodarstveni in pravni značaj dolžnih pisem „au porter“.

Zgodovina občinskih pašnikov sploh, in njih vpis v novo zemljiščno knjigo.

(Dalje.)

Mnenje v tej zadevi je dvojno; nekateri trdijo, da gre lastinska pravica na nerazdeljene občinske pašnike dotičnej občini, da pa imajo v njih opravičeni zemljiščni posestniki jedino le pašno pravico po razmeri zadobljene pravice, in da sploh pašniki take vrste še niso vpisani v zemljiščne knjige. Svojo trditev podpirajo s tem, da so dotični pašniki, kakor sploh vse drugo občinsko premoženje, v davkovskih knjigah vpisani na ime občine, da je kataster merodajen za posestne pravice, in da občina plačuje od občinskih pašnikov izmerjene davke; dalje, da so se občinski pašniki pri razdelitvah tudi z odobrenjem dotične politične oblasti razdeljevali tako, da so odmerjeni kosi samostojni postali ter se v zemljiščno knjigo vpisovali kot samostojne zemljeknjižne vloge, da na kmetijah vpisani upniki niso bili ob enem zavarovani na nerazdeljene občinske pašnike in naposled, da se upniki nemorejo opirati na to, da bi pašne pravice spadale k kmetijam.

Zopet drugi trdijo, da so nerazdeljeni skupni občinski pašniki solastina opravičencev, oziroma zemljiščnih posestnikov in da je solastina združena s kmetijami, tedaj ondi vpisana. To mnenje ima največ privržencev, tudi po mnenji pisateljevem, katerega seveda nikomur ne vriva, so nerazdeljeni skupni občinski pašniki na Kranjskem povsod in brez izjeme lastina nekdanj gruntnim gosposkam podložnih kmetij oziroma prvotnih useljencev. Le ti so si, kakor že rečeno, kos zemlje v ta namen odločili, da so združeni uživali posestne pravice, in pozneje imenovane gruntno gosposke so svojim podložnim kos zemlje jedino le v ta namen podarile, da so s pašo mogli rediti svojim kmetijam primerno živino, in da so gruntni gosposki lažje zemljiščni davek plačevali in tlako delali. Jedino le prvotni naseljenci in nekdanj graščanam podložni kmetje so ondi, kjer so se izprva zraven useljenih kmetov naselili tudi tako zvani kajžarji, kateri niso imeli nikakoršnega zemljišča ali pa čisto malo, tudi tem dajali občinski pašnik brezplačno v užitek. Pa tudi ravno prvi niso dopuščali posestnikom kasneje na nepremičninah, k ustanovljenim kmetijam spadajočih ali na občinskem

ali graščinskem svetu stavljenih hiš občinskih pašnikov brezplačno uživati, morali so jim od vsakega na pašo priganega živinčeta plačati določeno, na jedno ali več let ustanovljeno odškodnino, katera navada se je do današnjega dne ohranila. Iz tega se razvidi, da jedino le prvotni naseljenci, oziroma nekdanjim grajščinam podložni zemljiščni posestniki, imeli so pravico z občinskim pašnikom po volji ravnati.

Pravica do neizključljivega uživanja občinskih pašnikov držala se je in se drži ustanovljene kmetije, kakor se drži zemlje kako novo zidano poslopje in se od nje ni dala in se ne dá ločiti, ker je cela in nevtesnjena prešla na današnje zemljiščne posestnike; ona izvira iz kmetije same, ne pa iz kakega političnega vira; z odstopom kmetije se je tudi ta pravica kot razdelek kmetije molče odstopala, kakor vsak drugi kmetijski razdelek.

Da gre opravičenim zemljiščnim posestnikom kot potomcem prvotnih naseljencev, oziroma nekdanj grajščinam podložnih, solastna pravica do nerazdeljenih skupnih občinskih pašnikov, določuje tudi XVI. poglavje civ. zakonika, ta določba daje namreč zemljiščnim posestnikom pravico, z občinskimi pašniki povoljno ravnati; tudi iz ukaza dné 26. maja 1769 sledi, da je z ustanovljenimi kmetijami združena solast do občinskih pašnikov; ta ukaz namreč veleva, da se morajo pri razdelitvi občinskih pašnikov dobljeni kosi pripisovati starim kmetijam kot neločljivi razdelki.

Tudi dosedanje postopanje pri cenitvah in prodajah kmetij kaže jasno, da so užitvalne in posestne pravice do občinskih pašnikov s kmetijami združene, da so njih neločljivi razdelki, da povikšujejo njih vrednost in varnost onda zavarovanih terjatev in da so bistveni in važni razdelki imetka opravičenih kmetij.

Naposled nastane vprašanje, kako se ima postopati pri vpisu nerazdeljenih in razdeljenih občinskih pašnikov v novo zemljiščno knjigo?

Pisatelj je dokazati skušal, da nerazdeljeni občinski pašniki niso lasti dotične občine kot skupne osebe, ker ta se pri pravicah take vrste kot zavezovalec nenahaja, marveč, da so nerazdeljeni občinski pašniki svobodna solastina opravičenih zemljiščnih posestnikov po razmerji ali velikosti njih pravic.

Po razdelitvi občinskega pašnika zemljiščnemu posestniku odmerjeni kos stopil je na mesto nekdanje pravice, ta se je

vtelesila in odmerjeni kos pašnika postal je skladen del opravičene kmetije.

Malokje se v starih zemljiščnih knjigah, od nekdanjih zemljiščnih gospodsk sodnijam izročeni, pri ondi vpisanih kmetijah nahajajo zaznamovane s kmetijo združene zgor navedene pravice; navadno tudi pogodbe razne vrste, cenilni zapisniki in zapisniki o popisu zapuščin ne omenijo besedice o navedenih pravicah; pa tudi v pogodbah po razdelitvi občinskih pašnikov sklenjenih, če se ima tudi na njih podlagi premoženje prenesti, zastaviti ali obremeniti, se odmerjeni kos pašnika posebej ne popisuje, temveč kmetija sama ali zemljeknjižno telo se v smislu občnega zemljeknjižnega reda popiše in pri tem se samo na sebi ume, da je cela kmetija z vso pritiklino, torej tudi s primerjenim kosom pašnika, odstopljena ali zastavljena.

Iz vsega tega sledi in tudi reč tako nanaša, da se mora pri napravi novih zemljiščnih knjig z deleži vsakega zemljiškega posestnika pri nerazdeljenem občinskem pašniku in če je že tudi med posamezne posestnike razdeljen, z odmerjenim kosom ravnati kot z razdelkom opravičene kmetije. Vse to se pa goditi sme in tudi mora, ker na teh nepremičninah ni in ne more biti različnih bremen in tudi v utesnitvi lastinskega prava nobene različnosti. Ker so torej nerazdeljeni občinski pašniki solastina opravičenih zemljiščnih posestnikov, morajo se pašniki opravičenim kmetijam pripisovati.

Pri vpisovanju razdeljenih in nerazdeljenih občinskih pašnikov se je različno ravnalo, torej se nahajajo tu pa tam mnoge različnosti. Za nerazdeljene in neopisane občinske pašnike se je večkrat ustanovil poseben zemljeknjižen vložek in lastinska pravica se je zdaj za občino kot skupno osobo, zdaj pa za skupnino udeležencev s splošnim imenom brez določitve deležev vpisala. Tudi pri razdeljenih občinskih pašnikih se je različno ravnalo; tu se je odmerjeni kos pripisal h kmetiji lastnika, kateremu je bil pri razdelitvi odmerjen in tam se je za vsaki primerjeni kos napravil poseben zemljeknjižen vložek in nanj se je vpisala lastinska pravica za posestnika, kateremu je kos pri razdelitvi pašnika pripadel, omenovalo se pa zraven ni, h katerej kmetiji je pripadel. Ti različni zemljeknjižni vpisi pa ne smejo ovirati tega, da bi se idealni kolikoterni del na še nerazdeljeni občinski pašnik, ali, če je ta že med posamezne

zemljiščne posestnike razdeljen, kmetiji odmerjeni kos ne pripisal kmetiji, kateri je bil odkazan. Se ve, da bi se to zgoditi ne smelo, če se je za odmerjeni kos ustanovil poseben zemljeknjižen vložek, če je neprimičenina v tem vložku vpisana prešla na kakega drugega lastnika, in če so na omenjeni nepremičnini in na kmetiji, kateri je omenjena nepremičnini pripadla, različni dolgovi ali bremena.

Rečeno je bilo, da se morajo nerazdeljeni občinski pašniki pripisovati opravičenim kmetijam.

Mera ali velikost pravic opravičenih zemljiščnih posestnikov do nerazdeljenega občinskega pašnika je različno uravnana; nekatere občine se drže tega, nekatere drugega vodila, h komur tudi občinske razmere prinašajo. Navadno se mera ali velikost pravice ali deleža pri nerazdeljenem pašniku uravnava ali po številu živine opravičenega zemljiščnega posestnika, ali po davkih, katere on plačuje, ali pa po obsežku kmetije, katero on poseduje.

Po mnenji pisateljevem se sploh ne priporoča, mero ali velikost pravice do pašnika izmerjevati po številu živine, ker število živine je veči del nestanovitno zbog tega, ker kak premožen zemljiščen posestnik si zamora več živine rediti, kakor bi jo on mogel preživiti s pridelki svoje ustanovljene kmetije, med tem, ko ima kak ubožec ali zanikernež le malo živine ali čisto nič, čeravno ima njegova kmetija ravno tako pravico do pašnika. Če bi se tedaj velikost ali mera pravice do pašnika oziroma delež pri njem odmerjeval po številu živine, bi vtegnil dobiti bogatin delež pri pašniku čez svojo pravico, kar bi podedovano pravico njegovega sosedu prikrajšati moralo.

Tudi razmera deleža pri pašniku po davkih bi le onim posestnikom koristila, kateri plačujejo več davka, nego ga spada na njih ustanovljeno kmetijo, kar izvira od tod, da so si posestniki take vrste nakupili več samostojnih nepremičnin, od katerih plačujejo tudi davke. Toda taki posestniki zarad tega ne morejo doseči večje pravice do pašnika. Zopet drugi plačujejo prav malo davkov, ker so svoje ustanovljene kmetije razkosali in si le pridržali pohištvo, s katerim je združena pravica do pašnika po razmeri nekdanje kmetije. Če bi se tedaj delež pri pašniku po davkih izmeril poškodovan bi bil zopet osiromaščen posestnik.

Vsem zemljiščnim posestnikom najbolj pravično in skoraj v vsakej občini udomačeno vodilo utegne biti to, da se deleži zemljiščnih posestnikov pri nerazdeljenem pašniku razmerijo po kmetijah; kmetija naj bi se štela in jemala za toliko, za kolikor je v starih zemljiščnih knjigah od začetka vpisana; če bi se pozneje razkosala kaka kmetija, odmeriti bi se imel hišnemu posestniku celi na nekdanjo kmetijo spadajoči delež pri pašniku, ker pravica do pašnika je ostala tudi po razkosañji cela in brez vsake utesnitve.

Za nerazdeljeni občinski pašnik, na katerega imajo zemljiščni posestniki solastinsko pravico po neločenih kolikoternih delih, mora se po pisateljevem mnenji ustanoviti poseben zemljeknjižen vložek in v lastinski list vpisati skupnina deležnikov kot lastnik, in ondi se morajo tadi navesti kmetije, s katerimi je združena pravica, toda lastniki se ne smejo po imenih naštetí. Nad takim ravnanjem bi se pa marsikdo utegnil ustavljati ter misliti, da bi iz tega sledilo nasprotje in zmotnjava zastran predstva, ali nejasnost vknjiženih pravic zaradi tega, ker se vsak delež utegne dvakrat obremeniti, jedenkrat kot razdelek kmetije, katerej je pripadel in h katerej je pripisan, drugič pa v zemljeknjižnem vložku skupnega posestva.

Vpis lastinske pravice v zemljeknjižnem vložku skupnega posestva pač ne pusti dvomiti, da je ondi lastinska pravica vpisana le za skupino kot skupno osobo, in da ima le skupina pravico, odločevati o celi nepremičnini in jo obremeniti in da se na njo sme zastavna pravica vpisati jedino le na podlagi skupininega dovoljenja. Obremenjenja deleža posameznega deležnika pri skupni posesti v zemljeknjižnem vložku skupne posesti oviralo bi pa to, da v zemljeknjižnem vložku ni imenovana osoba dotičnega deležnika. Iz tega uzroka bi se mogla prošnja posameznega udeleznika za vpis zastavne pravice nepogojno odbiti.

Povedano je že bilo in samo na sebi se ume, da se pravica s kmetijo združena in v imovinskem listu vpisana ne more posebej obremeniti, temveč le s celo kmetijo vred.

Tudi se prigodi, da kak zadolžen deležnik pri razdelitvi pridobljeni kos pašnika tudi celo svoj idealen neločen delež pri nerazdeljenem pašniku ali pravico do tega proda, svojo pravico kakemu drugemu odstopi ali pa primerjeni kos pašnika posebej zastavi in obremeni. V takih primerljajih se ve da ni dopuščeno deleže take vrste ali primerjene kose šteti za razdelke zemljeknjižnega

telà, h kateremu sploh spadajo; obstanek deležev take vrste ali kosov občinskega pašnika se mora ohraniti kot samostojna nepremičnina, to tembolj, ker so na navedenih nepremičninah navadno različna bremena ali različnosti v lastinskemu listu.

Valentin Preširen.

Motenje v mirni posesti.

I.

(Pri prepirih zavoljo privatnih vodá ni vselej kompetentna politična oblast. Stroški, ki so se nabrali vsled zastopnikóve intervencije pri izpraševanji prič, niso „potrebni“.)

Gospod J. G., lastnik fužin v Spodnjih Železnikah, je s tožbo de praes. 14. septembra 1877, št. 4862, proti J. D., mlinarju v Spodnjih Železnikah prosil za razsodbo:

Fužinam v Spodnjih Železnikah pristoji zadnja faktična posest do mirne porabe vode iz Sorine struge pri Spodnjih Železnikah; toženi je fužine v tej posesti s tem motil, da je 19. avgusta 1877 v tistem času, ko se je na fužinah delalo, vodo izpustil iz fužinskega žleba; obsojen je torej, da pripozna to posest, in da se mora izdržati vsakega prihodnjega motenja. Tudi je dolžan pod eksekucijo tožniku v 14. dneh povrniti tožne stroške.

Z razsodbo od 30. decembra 1877, št. 6895, je c. kr. okrajna sodnija loška spoznala, kakor se je prosilo v tožbi.

Razlogi prvega sodnika. Vsled §. 5. cesarske naredbe od 27. oktobra 1848, št. 12. drž. zak. mora se v pravih zavoljo motenja v mirni posesti ozir jemati jedino le na zadnjo faktično posest. V tem slučaju odločilna je tedaj fužinam v Spodnjih Železnikah pristojéča posest do mirne porabe vode iz Sorine struge pri Spodnjih Železnikah. Priče so potrdile, da so fužine do 19. avgusta 1877 jez, v predloženem risu s črko b zaznamovani, z zatvornico c, kakor tudi po žlebu d napeljana vodo vedno in mirno posedovale, in da ni nikdo brez dovoljenja fužin zatvornice odpreti smel.

Na drugej strani pa ni ne jedna priča potrdila, da je toženi že jedenkrat, o svetem Jakobu 1876 l. odprl omenjeno zatvornico.

Ker je torej dokazano, da je tožnik v mirni posesti; in ker ni dokazano, da je toženi zatvornico odperati smel po svojeji volji, kakor on trdi, ker po §. 339. o. d. z. nikdo ni opravičen tuje posesti kaliti; in ker je toženi obstal, da je zatvornico c dne 19. avgusta 1877 ob 10¹/₂ uri zvečer samolastno odprl, oziroma odpreti dal, tako, da so drugi dan fužine zavoljo pomanjkanja vode stati morale; ker je po §. 24. zakona od 16. maja 1874, št. 69 drž. zak. v tožbi propadla stranka potrebne tožne stroške povrniti zavezana, in ker se stroški, ki so narasli vsled tega, da je tožnikov zastopnik interveniral pri zaslišanji prič, kot potrebni spoznati ne morejo, tako se je razsodilo, kakor je prosila tožba. Stroški, ki so se nabrali vsled intervencije zastopnika pri zaslišanji prič, pa se tožniku niso prisodili.

Po rekurzu obeh strank je c. kr. nadsodnija v Gradci z odločbo od 21. decembra 1878. leta, št. 2002, razsodbo prvega sodnika uničila, ter izrekla, da sodnija v tej stvari ni kompetentna soditi.

Razlogi družega sodnika. Vsled visocega justičnega ministra ukaza od 7. julija 1860, št. 172 drž. zak. so o tožbah zavoljo motenja posesti pri povodnjih stavbah kompetentne soditi politične oblasti. Poraba tekočih privatnih vodá je po §. 10. zakona od 30. maja 1869, št. 93 drž. zak. omejena po pravicah sodeležnikov. V tem slučaju suče se pravda krog porabe privatnega, iz Sore izpeljanega vodotoka, to je, krog žleba d v predloženem risu. Ker sta obe stranki za svoje povodnje stavbe vodo iz tega žleba porabiti opravičeni, ker se o načinu te porabe vsled zakonitih zapoved in posebno vsled zakona za Kranjsko od 15. maja 1872, št. 16. deželnega zak. obravnavati mora pred politično oblastjo, ker se tedaj tudi v tem slučaju kolizija, katera je nastala vsled tega, da obe stranki zatvornico po potrebi svoje stavbe in brez ozira na druge okoliščine odperati, zaperati in regulirati hočeti, poravnati sme samo po političnej oblasti, spoznati se je moralo, da ta sodnija ni kompetentna soditi v predstoječem prepiru. Ob jednom se je c. kr. okrajnej sodnji naložilo, da naj odstopi akte na kompetentno politično oblast.

Po tožnikovem revizijskem rekurzu je c. kr. najvišji sodnijski dvor z določbo od 7. maja 1878, št. 5284, nadsodnijsko odločbo pokončal, ter nadsodnji naložil, da naj sodbo in merito izreče.

Razlogi najvišjega sodnika. Tožnik trdi, da ima toženi sicer pravico, vodo iz žleba d v Soro izpuščati pri zatvornici c, to pa samo tedaj, če se v fužinah ne dela, in če je poprej dobil dovoljenje pri fužinskej direkciji. Dalje trdi tožnik, da je toženi dne 19. avgusta 1877 vzlic prepovedi direkcije vodo izpustil, tako, da se je moralo na fužinah delo ustaviti. Na justičnega ministra naredbo od 7. julija 1860, št. 172 drž. zak. se torej v tem slučaju sklicevati ne da, ker se ni motilo delo v povodnji stavbi vsled sprememb pri vodotoku. Tudi na deželni zakon od 15. maja 1872, št. 16 dež. zak., se ozir jemati ne sme, ker se stvar suče jedino le krog posestnih razmer, ki so v prepiru mej osobami, mej sabo v privatnopravnih razmerah stoječimi.

Vsled te odločbe je potem c. kr. nadsodnija v Gradci apelacijska rekurza obeh strank z odločbo od 23. maja 1878, št. 5335 odbila, ter prvosodnijski odlok popolnoma potrdila.

Razlogi: V tem posesorijalnem prepiru rešiti se mora samo vprašanje, je li toženi s tem, da je dne 19. avgusta 1877 vodo pri zatvornici c iz žleba d spustil v Soro, motil fužine v mirni posesti do porabe vode iz žleba d. Tožnik je po svojih pričah dokazal, da do sedaj zatvornice c nikdo brez tožnikovega dovoljenja odperati ni smel. Priče so dalje dokazale, da toženi ni samo pri direkciji oglasil, da hoče zatvornico odpreti, temveč, da je tudi v zadnjem slučaju poprosil, da naj se mu dovoli, da sme odpreti zatvornico. Po §. 13. cesarske naredbe od 27. oktobra 1849. leta prepuščeno je sodniku določiti, koliko in katere priče da naj se zaslišijo. Izpovedbe zaslišanih prič pa so zadnjo faktično posest fužin in oziroma tožnika popolnoma dokazale. Toženega zahtevi, da bi se priče o tem zaslišala, da je on mej letom 1875 in 1876 brez dovoljenja fužinske direkcije vodo spuščal, pa se po pravici ni vstreglo, ker ni dokazal, da se je v istih letih delalo na fužinah in da se je moralo delo vsled po njem spuščeno vode tudi takrat ustaviti.

Po §. 19. zakona od 16. maja 1874 je strankam v istini dovoljeno, prihajati k izpraševanju prič; ali na drugej strani pa je ravno v §. 24. tudi izrečeno, da je v pravdi propadla stranka nasprotniku samo potrebne stroške povrniti zavezana. Stroški, ki so vsled zastopnikove intervencije narasli, pa se ne vidijo kot potrebni, ker je bil fužinski direktor pri izpraševanju sam navzočen, in ker bi se bila lahko tudi pismena vprašanja doposlala.

II.

(Najvišjega sodnijskega dvora določba od 13. aprila 1880. leta, št. 4052, s katero se je potrdil po nadsodnijskeji odločbi od 14. januarja 1880, št. 433 odstranjeni razsodni odlok c. kr. okrajne sodnije v Gorenji Radgoni od 20. oktobra 1879, št. 3349.)

V občini kapeljskeji ni politično dovoljenih sejmov, pač pa prihaja k velikim mešam (Concurrenzlage) vsako leto trikrat, in sicer prvo nedeljo po Velikej noči, magdalensko nedeljo (meseca julija) in praznik Marije-imenski dosti prodajalcev, ki na prostoru okolo kapeljske cerkve (katastralne občine kapeljske parc. št. 690.) svoja prodajališča poslavljaajo in tam svojo robo prodajajo.

Od teh prodajalcev je župuik kapeljski v imenu cerkve kapeljske vsakekrati stalnino (Standgeld) pobiral, in sicer: Opirajo se na to, da mu jo neki občinski sklep kapeljske občine leta 1854. to (namreč pobiranje stalnine) in pa tudi ves hasek omenjenega prostora za cerkev prepustil, kateri hasek se iz paše in košnje tega prostora dobi.

Le-ta prostor pa je pri davkariji Radgonskeji kot nerodoviten takó, kakor vse ceste in javni prostori, kapeljske občine pripisan.

To je napotilo kapeljskega župana k naslednjemu ravnanju; On vpraša ljutomerskega okrajnega glavarja, je-li sme cerkev ali občina kapeljska od prodajalcev omenjeno stalnino pobirati, in ko ljutomerski okrajni glavar, župnika kapeljskega, za njegovo pravo k temu ne vprašaje, občini to pravico ustmeno prisodi, prežene župan kapeljski z dvema občinskima svetovalcema, v slučajni navzočnosti jednega žandarma, na Magdalensko nedeljo (20. julija 1879) župnikove, stalnino pobirajoče odposlance, in pobere v imenu občine kapeljske od vseh prodajalcev stalnino, potem ko so se župnikovi odposlanci, glede na navzočnost žandarma in uvaževaje županovo avtoriteto z ugovorom proti županovemu ukazu umeknili. Tudi je župan kapeljski, od župnika kapeljskega glede njegovega postopanja poprašan, temu daljno pobiranje še posebej prepovedal in izjavil, da hoče v imenu svoje občine za naprej stalnino pobirati, katerej prepovedi se pa župnik ni udal.

Mej Magdalensko nedeljo (20. julijem 1879) in Ime-Marijinim praznikom (14 septembrom 1879) je župnik na omenjenem prostoru

krave pasti in travo kositi ukazal, torej hasek jemal, in je tudi na Ime-Marijin praznik po svojih odposlancih v imenu cerkve kapeljske od prodajalcev na omenjenem prostoru stalnino pobirati hotel, ali od županovih odposlancev, ki so za občino kapeljsko stalnino že pobirali, kakor na Magdalensko nedeljo, tudi zdaj pregnan bil. —

Vsled tega vloži kapeljski župnik z dvema od cerkvene občine kapeljske voljenima zastopnikoma cerkvenega premoženja v imenu cerkve Kapeljske tožbo proti občini kapeljskeji zavoljo motenja cerkvene posesti glede parcele šte. 690. pri okrajnej sodnji Gorenje Radgonski in prosi naj se po končaneji obravnavi spozna:

Občina kapeljska ima pripoznati: cerkev kapeljska je v faktičneji posesti parcele šte. 690 katastralne občine kapeljske; občina kapeljska je torej stem, da je 14. septembra 1879 povdarjaje svojo uradno oblast cerkvenemu kapeljskemu predstojništvu pobiranje stalnine na parc. šte. 690 kat. obč. kapeljske zabranila, in to stalnino sama za se pobrala, cerkev kapeljsko v njeneji posesti parc. šte. 690 kat. obč. kapeljske motila; ona se ima torej v prihodnje pod globo 25 gld. za vsak posamezen slučaj, vsakojakega motenja te posesti izdržati itd.

Sodnija Gorenje Radgonska je po končaneji obravnavi, — v katereji županijsko predstojništvo ni oporekalo, da se je kapeljska cerkev od leta 1854. ne le vseh s parcelo šte. 690. zvezanih posestnih pravic nemoteno posluževala, ampak tudi po 20. julija 1879. izvršenem motenji parcelo do 14. septembra 1879 nemoteno uživala, in samo izreklo, da je cerkvi in oziroma njenim organom dne 14. septembra 1879. pobiranje stalnine zabranilo; pač pa ugovarjalo, da je tožba prepozno vložena, ker bi se bila že skrajno 30 dnij po prvem motenji (dne 27. julija 1879 izvršenim) ne pa še le po drugem motenji (dne 14. septembra 1879 izvršenim) vložiti imela, in je torej tožbena pravica zastarana, — in po zašlišanji prič in prostornem ogledu z razsodnim odlokom od 20. oktobra 1879, šte. 3349 v smislu tožbinem spoznala. Razlogi: Glede na to, da se po §. 5. ces. uk. od 27. oktobra 1849, d. z. šte. 12. pri obravnavi o motenji posesti v „possessorio summarissimo“ jedino le pretres in dokaz dogodka zadnje faktične posesti in izvršenega motenja uvažuje, glede na to, da tožena občina že sama ne oporeka, da se je kapeljska cerkev od leta 1854. ne le vseh z

parcelo 690. zvezanih posestnih pravic nemoteno do 29. julija 1879, ampak tudi po 20. juliju 1879 do 14. septembra 1879 nemoteno posluževala, in torej po dne 20. julija 1879 izvršenem motenji zopet v polno in ne kaljeno posest parcele 690. uvedla, in v tej in takošnej posesti do 14. septembra 1879 ostala; gledé na to, da priča A. potrdi, da je dekla župnikova, ki je predstojnik cerkvenega premoženja, mej 20. julijom in 14. septembrom 1879 župnikove krave na parceli šte. 690 pasla, — da priča B. potrdi, da se je v istem času za župnika ravno tam kosilo, — da priča C. potrdi, da se je oboje od župnika in oziroma od njegovih slug po njegovem ukazu zgodilo, gledé na to, da je s tem dokazano, da je cerkev po svojem zastopništvu v osobi gosp. župnika v zadnjej in nemotenej posesti parcele 690 do 14. septembra 1879 bila; — gledé dalje na to, da tožena občina sama pripozna, da je cerkvi kapeljski, in oziroma njenim organom dne 14. septembra 1879 pobiranje stalnine zabranila, in glede na to, da stalnini, ker v Kapelah sejmovi, značaj sejmovinske davščine manjka, in da torej stalnina posestniku zemlje, na katerej se pobira, kot odškodnina za porabo zemljišča pristaja, je bilo zabranjenje cerkvenih organov v pobiranji stalnine od strani občine seganje v cerkvena posestna prava do parcele 690., torej dejanje, ki je involviralo motenje posesti.

V svojem rekurzu proti prvosodnijskemu razsodnemu odloku naglašuje tožena občina: 1. Inkompetenco sodnije, povdarjaje, da spada cela reč pred politično oblast, posebno še zavoljo tega, ker je parcela 690. v katastru občini pripisana kot nerodovitna zemlja, in 2. zastaranje tožbene pravice, ker je v tej reči gledati samo in jedino le na pobiranje stalnine, katero jedino si je občina prilastovala, ne pa tudi na drug hasek iz parcele šte. 690. Odločilen je torej prvi dne 20. julija 1879 storjeni občinski korak, ne pa še le drugi dne 14. septembra 1879; od 20. julija do 29. septembra (dne vložitve tožbe) pa je več nego 30 dnij preteklo, se ima tožbina prošnja odbiti.

Nadsodnija graška je z odločbo od 14. januarja 1880, šte. 533 rekurz pripustila, in tožnico ž njenim zahtevanjem odbila. Razlogi: Glede na to, da tožbi prezentiranej dne 29. septembra 1879, šte. 3208 ni predmet motenje posesti glede parcele 690. v Kapelah, temveč motenje v posesti prejema stalnine od prodajalčev za porabo parcele šte. 690. glede na to, da je tožnica v izvrševanju tega

prava, kakor sama pravi, po toženej občini že 20. julija 1879 motena bila, in da je pri tem motenji, brez tožbe zoper toženo občino ostalo; glede na to, da torej tožnica dne 14. septembra 1879 pri zopetnem motenji v izvrševanju tega prava ni več v posesti tega prava bila, ker si ga je tožena občina s tem, da je tožnici pobiranje stalnine prepovedala, pridobila, (§. 313. o. d. z.), bila je tedaj tožba, očitvidno prepozno vložena (§. 2. ces. uk. dne 27. 10. 1849, šte. 12 drž. zak.)

Na dosojni rekurz tožnice pa je najviša sodnija z določbo od 13. aprila 1880, šte. 4052, popraviljevalno odločbo nadsodnijsko premenivši prvo-sodnijski razsodni odlok zopet v moč dejala in sicer iz naslednjih uzrokov:

Ne trdi se, da bi bilo pobiranje stalnine od prodajališč, na parceli šte. 690. prilikom tako imenovanih velikih meš postavljenih, samo za-se obstoječe pravo, in da bi kot tako bilo del cerkvenega premoženja; pač pa se opisuje to pobiranje kot od sedanjega posestnika cerkvene prebende uživana posebna raba oziroma odškodnina za dovoljeno postavljanje prodajališč, čemer tudi tožena občina ne oporeka. Takoršno lastnost teh stalnin potrjuje tudi pismo graške namestnije od 6. januarja 1880, šte. 80, ki izjavlja, da kapeljski sejmi sicer že izdavna obstoje in se trpijo da pa nikakoršnega privilegija nimajo, torej se tudi sejmom prištevati ne morejo, tako da se tudi stalnina le kot najemščina za prostor, nikakor pa ne kot sejmnina v smislu §. 60. obrtn. red. smatrati ima. — Če se tedaj uvažuje, da tožena občina tožnično posest omenjene parcele izrečno in sicer stem pripozna, da je tožeče cerkveno predstojništvo, posestne pravice do 14. septembra 1879 izvrševalo, če se pomisli, da je zabranjenje posesti, v katerem koli načinu rečne porabe, tedaj v tem slučaju, v pobiranji najemščinskih svot za dovoljeno postavljanje prodajališč, nedvomno motenje v posesti reči same na sebi; če se še konečno premisli, da je cerkveno predstojništvo po 20. juliji 1879 do zadnjega časa pred vloženjem tožbe redno hasek iz ozemlja jemalo, se tudi prepovedi, da ne sme pobirati stalnine, ni udalo, temveč pri dne 14. septembra 1879 njemu danej prvej priložnosti zopet pobiranje (stalnine) po svojih odposlancih poskusilo, tako se ne more trditi, da je cerkveno predstojništvo faktično posest omenjenega prava do pobiranja (stalnine) popustilo, in da je kapeljska občina ono

pravo v posest vzela, ker to pravo kakor omenjeno, ni za se obstoječe prejemno pravo, temveč se mora spoznati kot posestniku ozemlja pristujoča odškodnina za časno porabo zemlje. Dne 29. septembra 1879 vložena tožba zavoljo motenja posesti ni bila torej nikakor prepozna vložena. —

B. N . . . k.

Slovenščina pred sodnijo.

I.

Vzajemno-zavarovalna banka „Slavija“ v Pragi je pri c. kr. mest. del. okrajni sodnji ljubljanski vložila slovensko prošnjo za vknjižbo eksekutivne zastavne pravice na posestvo dolžnika, ki stanuje v okraji loškem.

Sodnija v Ljubljani je s slovenskim odlokom od 11. maja 1880, št. 10322, prošnji vstregla, ter poprosila c. kr. okrajno sodnijo v Loki, da bi dovoljeno vknjižbo v svojej zemljiščneji knjigi izvršila. Ali loška okrajna sodnija tega storiti ni hotela, ter se izgovarjala, da je zemljiška knjiga v Loki samo nemška.

C. kr. mest. del. okrajna sodnija je potem slovenski svoj odlok uničila, ter izdala novega in sicer v nemškem jeziku. Proti temu odloku se je banka „Slavija“ pritožila na c. kr. nadsodnijo v Gradci. Leta pa je z odločbo od 6. oktobra 1880, št. 11095 rekurz odbila. Nadsodnijski intimat se glasi:

Po rekurzu vzajemno-zavarovalne banke „Slavije“ proti tukajšnjemu odloku od 16. julija 1880, št. 15709, s katerim odlokom se je v eksekucijskeji zadevi pritožnice proti Matiju Jerebu v slovenskem jeziku sostavljena prošnja za eksekutivno zastavno pravico rešila v nemškem jeziku, je visoka c. kr. nadsodnija v Gradci, gledé na to, da justičnega ministra naredba od 15. marca 1862, št. 865, s katero se je raba slovenskega jezika tistim sodnijam te nadsodnije, v katerih okrožji prebivajo Slovenci, naložila, razločuje slučaje, v katerih je raba slovenskega jezika predpisana, od tistih, v katerih je raba tega jezika samo dovoljena; gledé na to, da se iz navedenega načina, v katerem so slučaji naštetí kakor tudi iz besed justičnega ministra naredbe od 5. septembra 1867, št. 8636 in 9396, katera je sodnijam v kronovini kranjskeji ukazala,

da naj se ravnaajo po zgoraj omenjeni prvi naredbi, sklepati mora, da so slučajji, v katerih se sodnije slovenskega jezika poslužiti morejo, taksativno naštetji, in da torej sodnijam ni na voljo dano, tudi pri družih, kakor pri naštetih opravlilih poslužiti se slovenskega jezika; gledé na to, da so se te naredbe pod mnenjem izdale, da se je do tedaj samo v nemškem jeziku uradovalo, tako, da se morajo sodnije pri vseh v naredbah ne omenjenih slučajjih še vedno nemškega jezika posluževati; gledé na to, da se pisanje zemljiščnih knjig ne nahaja niti mej tistimi slučajji v katerih je raba slovenskega jezika ukazana, niti mej tistimi, v katerih je samo dovoljena; gledé na to, da spada pisanje zemljiščnih knjig k notranjemu uradovanju, pri katerem pa se je do sedaj vedno samo nemški jezik rabil, tako, da bi se v tem oziru stvar jedino le po poti kake specijelne norme predrugčiti smela; gledé na to, da bi izdaja slovenskega odloka tudi z ozirom na §. 98. in 102. zakona za zemljiščne knjige, in na §. 9. izvršilne instrukcije ne bila na mestu, — rekurz zavrgla, ter odlok c. kr. mest. deleg. okrajne sodnije v Ljubljani od 16. julija 1880, št. 15709, potrdila.

Gledé na to, da je razsodba od 13. novembra 1879, št. 26597, na katere podlagi se je eksekutivna vknjižba dovolila, izrekla se v bagatelnem postopanju, in da za to postopanje po §. 87. zakona od 27. aprila 1873, št. 66 drž. zak., veljajo v eksekuciji določbe sumaričnega postopanja, in gledé na to, da so po tem ravno omenjenem postopanju rekurzi proti jednako se glasečim odlokom prvega in drugega sodnika nepostavni, je navišji sodnijski dvor na Dunaji izvanredni revizijski rekurz banke „Slavije“ odbil, ter prvega sodnika odlok potrdil. (Določba od 22. decembra 1880, št. 14148.)

Opomba. V tem slučaju je visoka c. kr. nadsodnija v Gradci pripoznala, da se sodnije v vojvodini Kranjski pri nekaterih uradnih opravlilih slovenskega jezika posluževati **morajo**.

II.

Naši čitatelji že vedo, da je c. kr. nadsodnija v Gradci v nekem slučaju c. kr. okrajnej sodnji v Kamniku ukazala, v slovenskem jeziku izdano razsodbo strankama odvzeti, ter izdati novo, v nemškem jeziku pisano razsodbo.

Obe stranki sta se pritožili na Dunaj, ali od najvišjega sodnijskega dvora se je izdal ta-le intimat:

V rešitvi poročila od 9. februarja 1881, št. 1883, o rekurzih obeh strank v in possessorio summarissimo obravnavanej zadevi Petra Kebra po dr. Pirnatu, tožnika, proti Jožefu Mazoviču in Andreju Jančigaju, zavoljo motenja v posesti, v katerej zadevi je okrajna sodnija v Kamniku razsodni odlok od 1. oktobra 1880, št. 6854, strankama izročila v slovenskem jeziku, višja sodnija pa ta odlok z odločbo od 22. decembra 1880, št. 13364, pokončala in okrajnej sodniji ukazala, slovenska parija strankama odvzeti, razsodni odlok v nemškem jeziku sestaviti, strankama izročiti, v drugem pa postavno se obnašati, je c. kr. najvišji sodnijski dvor glede na to, da bi bil redni in nezadržljivi tok pravnega postopanja v najvišjej meri postavljen v nevarnost, če bi strankam, zastopnikom ali sodnijam prepuščeno bilo, pri sodnijskih vlogah in rešitvah posluževati se po samolastnej svojej volji tega ali drugega jezika; gledé na to, da so nadsodnije vsled §. 90. uradne instrukcije uradno paziti zavezane, da se zavoljo uradnega jezika obstoječe zapovedi pri sodnijah točno izpolnujejo; glede na to, da se pri rešitvi vprašanja, v katerem jeziku da se sodnijske vloge in rešitve sestaviti smejo, sodnije morajo ravnati le po zapovedih občnega sodnijskega reda ali poznejših z močjo zakona previdenih naredb; gledé na to, da morajo vsled §. 13. o. s. r. stranke, kakor tudi zastopniki v svojih „govorih“ rabiti deželni jezik, v katerem se morajo, kar je razumno samo ob sebi, izdati tudi sodnijske rešitve, gledé na to, da je v vojvodini kranjske od časa vpeljanja občnega sodnijskega reda pred sodnijami brez izjeme samo nemški jezik veljal kot deželni jezik, v katerem so morale vsled ravno navenega §. 13. vse sodnijske vloge pisane biti, in v katerem so se izdale tudi vse sodnijske rešitve; — gledé na to, da ta v zakonu in v dejanskih razmerah opravičena raba nemškega jezika kot jedinega deželnega sodnijskega jezika na Kranjskem niti po kakem zakonu, niti po naredbi, z močjo zakona izdani, odpravljena ali omejena ni bila; gledé na to, da justičnega ministra naredbe od 15. marca 1862, št. 865, in od 5. septembra 1867, št. 8636 in 9396, po §. 13 in po tem §. vstvarjenih postavnih razmer spremeniti niso hotele in tudi spremeniti niso mogle; ter so temveč samo nameravale, v notranjem uradnem občevanji strankam, jedino le slovenskega jezika zmožnim, stanje olajšati, glede na to, da je po tem takem v slovenskem jeziku pisani razsodni odlok okrajne

sodnije v Kamniku od 1. oktobra 1880, št. 6854, v formalnem oziru bolehal na nuliteti, katera se je morala uradno opaziti, in da je vsled tega nadsodnija ta odlok po pravici pokončala, ter okrajnej sodnji v Kamniku naložila, izdati ga v nemškem deželnem sodnijskem jeziku; — revizijska rekurza Petra Kebra in Andreja Jančigaja, katera naj rekurzov stroške vsak svoje trpita, odbil, ter nadsodnijsko odločbo od 22. decembra 1880, št. 13364, potrdil.

Opomba. Vsled te določbe se sodnije v vojvodini kranjskej nikdar in nikoli slovenskega jezika posluževati ne smejo.

Pred prisojenjem zapuščine ne more zapustnikov naslednik za-se izterjati zapustnikove terjatve.

Pokojni A. B. posodil je pred nekoliko leti V. A. Ivanoviču 200 gld. Ker ni dolžnik o pravem času tega posojila povrnil, terjal je uprikov naslednik F. B. Franović s tožbo de pr. 24. septembra 1880. leta, št. 5378 plačilo posojenega zneska. Če prav ni prišel toženec k odločenej obravnavi, izrekel je c. kr. kotarski sod vodnjanski dne 20. novembra 1880, št. 6504, to-le razsodbo:

Toženec je dolžan plačati v 14. dneh pod eksekucijo; a ne tožitelju, temveč zapuščini pokojnega A. B. v roke sodnika, istemu pokojniku na posojilu dolžni znesek 200 gld. sè 10 % obrestmi vred od 23. avgusta 1878. leta naprej tekočimi, ter povrniti v istem času pod jednako posledico pravdne stroške ugotovljene na 8 gld. 30 kr.

Razlogi:

Ker je bila tožba o pravem času dostavljena tožencu, in ker kljubu temu ni prišel toženec k odločenej obravnavi, mora se po §. 18. dvorn. dekr. od 24. oktobra 1845, št. 906, domnevati, da je dejanje v tožbi navedeno resnično, ter da ne more toženec tožiteljevej zahtevi ničesar odgovarjati. Treba bi bilo torej tožbo vsakakor uslišati,

gledé na to pa, da naslednik, kateremu je bilo na podlagi §. 810. drž. zak. izročeno oskrbovanje in uživanje zapuščine ni še s tem zadobil pravne posesti zapuščine, kajti k temu je potrebno sodno prisojenje;

glede na to, da denašnji tožitelj, kateremu ni še bila prisojena zapuščina pokojnega A. B., nima še pravice, prisvojiti si iztoženega zneska, ter da po tem takem ni smel on brez dovoljenja zapuščinske oblasti v svojem imenu vložiti denašnje tožbe, ter da je mogel k večjemu zahtevati vprašavni znesek na račun ostaline pokojnega A. B.;

gledé na to pa, da je toženec iztoženi znesek dolžan, ter da ga mora plačati, sicer ne v roke tožitelja, temveč v roke sodnika in potem sodnijske vloge (§. 1425 drž. zak.);

in gledé na §. 24 zakona od 16. maja 1874, št. 69. drž. zak. — moralo se je soditi kakor v razsodbi.

Proti tej razsodbi oglasil je tožitelj apelacijo, v katerej je vzlasti naglašal, da razsodba prvega sodnika ni vtemeljena v zakonu; ker sodnik ne sme prekoračiti tožiteljevega zahteva in ker se mora domnevati, da ne more toženec ničesar odgovarjati, ker je bil kontumaciran. Z razsodbo od 7. januarja 1881, št. 4354, je vendar le c. kr. primorsko višje deželno sodišče potrdilo popolnoma razsodbo prvega sodnika iz teh razlogov:

Toženec se ne more nikakor pritožiti zoper razsodbo prvega sodnika, ker s to razsodbo je bilo tožiteljevo zahtevanje uslišano, in ako hoče pridobiti tožitelj tudi uživanje iztoženih 200 gld., naj se obrne po zakonitem potu do zapuščinskega sodnika, kateri mu potrebne pomoči gotovo ne odreče, ako samo dokaže, da je izpolnil zakonite in druge svoje dolžnosti.

T.

Osebni ali hipotekarni dolg?

(Nadsodnijska odločba od 24. novembra 1880, št. 12244, s katero se je razsodba c. k. mestne delegirane okrajne sodnije celjske od 30. septembra 1880, št. 11192 potrdila.)

Jožef Wudia je pod hipoteko zemljišča urb. št. 562. ad magistrat Laufen Rajmund-a Wolf-a posojilo 300 gold. in 6% obresti iz dolžnega pisma od 4. januarja 1866 dolžen postal. To posojilo je prišlo z odstopnim pismom od 3. novembra 1872 v last Anton-a Suhovršnik-a. Jožef Wudia je nadalje pod hipoteko ravno tega zemljišča Anton-u Suhovršnik-u iz dolžnega pisma od 3. novembra 1872 posojilo 100 gold. s 6% obresti dolžen postal. Po Anton

Suhovršnik-ovej smrti sta ti posojili po prisodbi od 27. marca 1873, št. 618 prišli v last Jožefi Suhovršnikovej. Dolžnik Jožef Wudia je sklenil z Ivan-om Jelenc-em kupčijsko pogodbo od 6. junija 1873; s to kupno pogodbo je Jožef Wudia zemljišče urb. št. 562. ad magistrat Laufen Ivan-u Jelenc-u za 2000 gold. v last prodal in izročil. V 2. oddelku kupne pogodbe se je Ivan Jelenec po nakazu prodajalca na račun kupnine zgoraj imenovani posojili in dolžnega pisma od 4. januarja 1866. in odstopnega pisma od 3. novembra 1872. v znesku 300 gold. — kr. in iz dolžnega pisma od 3. novembra 1872. v znesku 100 „ — „ s poračunjenimi obrestmi v znesku . . . 14 „ 20 „

tedaj skupaj s . . . 414 gold. 20 kr.

plačati zavezal. S cesijo od 16. oktobra 1877 sta ti dve posojili, kateri se je Ivan Jelenec v kupnej pogodbi od 6. junija 1873 plačati zavezal, prišli v last tožnice Rozalije Šporn, katera je zarad poplačanja teh 414 gold. 20 kr. tožila Ivan-a Jelenc-a. C. k. mestna delegirana okrajna sodnija je z razsodbo od 30. septembra 1880, št. 11192 tožnico z njeno tožbo zavrгла iz naslednjih razlogov:

Iztoženi posojili sta zavarovani pri zemljišč urb. št. 562. ad magistrat Laufen. Skupno pogodbo od 6. junija 1873 je prišlo to zemljišče od Jožefa Wudia na toženca Ivan-a Jelenc-a, in je toženec ti dve posojili le kakor na kupljenem zemljišči vknjiženi hipotekarni bremen v smislu §§. 443 in 928 o. d. z. prevzel; poroštvo tabularnim upnikom je tedaj le za ti posojili zastavljeno zemljišče, katero je toženec s kupno pogodbo kupil, kateri imajo le pravico, si plačila iz tega hipotekarnega zemljišča tako iskati, da ga puste po sodnijskem potu prodati. Toženec je s kupno pogodbo samo dolžnost prevzel, da dovoli, da si sme tožnica iz zastavljenega zemljišča plačila iskati, katera dolžnost pa ne sega tako daleč, da bi zavezala toženca osebno do poplačanja teh posojil.

Zoper to pogodbo je dolžnica po dr. Pirnat-u apelirala do nadsodnije graške, katera pa je apelacijo odbila z odločbo od 24. novembra 1880, št. 12244 iz naslednjih razlogov:

Tožnica opera tožbo zoper Ivan-a Jelenc-a na 2. oddelek kupne pogodbe, kjer se je Jelenec po nakazu prodajalca Jožefa Wudia na račun kupnine posojila iz dolžnih pisem od 4. januarja 1866. in 3. novembra 1872, skupaj v znesku 414 gold. 20 kr. plačati zavezal. Ne da se tajiti, da se iz besed kupne pogodbe: „Ivan

Jelenec prevzeme po n a k a z u prodajalca Jožefa Wudia v plačilo naslednje pri prodanem zemljišči vknjižene dolgove itd.“ zamore popravici sklepati nepopolna asignacija v smislu §. 1402. o. d. z., ali potem nastanejo po navedenej postavi le za tiste pravni nasledki, ki so bili med seboj porazumljeni, tedaj tukaj med kupcem in prodajalcem, ker pristop asignatorja ni razvidljiv in se to tudi ni trdilo. Tožnica sicer skuša dotrditi, da je tukaj odstopnina v smislu §. 1408. o. d. z., ali to ni istina; kajti navedeni paragraf zahteva, da asignant svojemu dolžniku plačilo naloži in asignatorja na njega za sprejem nakaže, česar pa tukaj ni, kajti v navedenem kupnem pismu ni plačilnega naloga, in se tudi ni dokazalo in še celo ne trdilo, da bi bila asignatorju došla nakaznica. V jednom tako, v drugem oziru manjka tedaj pravnega uzroka do tožbe in se je tedaj morala razsodba prvega sodnika potrditi.

I. L—z.

O zadnej določbi najvišjega sodišča o rabi slovenščine pri sodnijah na Kranjskem,

nam piše prijatelj našemu listu:

1. Najprej se mi dozdeva, da najvišje sodišče, ako se hoče opirati na §. 90. ces. pat. od 3. maja 1853, — o tej reči ni kompetentno, kajti ta §. imenuje kot III. instanco v nadzorovanji sodnijskega poslovanja, naravnost ministerstvo prava.

2. Dejal bi, da ni tako gotovo, da bi bil nemški jezik pri kranjskih sodnijah od nekdanj jedini in izključljivo uradni jezik. Že v letu 1848 so začele sodnije slovenski uradovati, in to je trajalo notri do današnjega dné. Zlasti velja to od leta 1862 sim. V tem letu sem pričel tudi jaz slovenske vloge sploh le slovenski reševati; in od tega časa sim se nikoli zoper to načelo pregrešil nisem. Ravno tako so ravnali tudi drugi uradniki pri raznih sodnijah, o čemer sem se sam o času, ko sem ondi služboval, prepričal.

Gotovo je tako tudi pri družih sodnijah bilo; in dotične registrature hranijo no 100.000 (sto tisoče) tožnjih, eksekucijskih, prisojilnih in razdelilnih odlokov, razglasov, dekretov in kontumacijskih razsodb; bolj po redkoma tudi razsodbe o motenji posesti v kontradiktoričnih sodbah.

3. Da bi bilo reševanje slovenski pisane vloge po slovenski kar nuliteta — mi je nedoumno, kajti od l. 1854 sim notri do l. 1868 smo dobivali slovenske obrazce (blankete), v katerih je bila prošnja in odlok slovenski pisan od vlade, oziroma nadsodnije. Taki blanketi so bili za tožbe, kontumacijske obravnave z razsodbo vred, za eksekucije vsake vrste itd. slovenski — in še le g. Waser jih je odpravil.

4. Državna postava (art. 7.), po katerej imajo sodnije pravico, veljavnost ukazov presojevati, nima na znane ministerske neredbe od 15. marca 1862 in od 5. septembra 1867 čisto nobenega upliva, kajti omenjena postava (list 7.) je bila še le dné 21. decembra 1867, — tedaj več kot 3 mesece pozneje sklenena, — ne preklicuje veljavnost prejšnjih ministerskih naredeb.

5. In če bi še vse to navedeno ne obveljalo: Znani §. 19. drž. tem. zak. daje vsem jezikom pred sodnijo jednako veljavnost, torej tudi našemu.

Raznosti.

(Karol baron Krauss. †) Dné 5. marca t. l. umrl je na Dunaji dr. Krauss, najstareji veteran izmej juristov. Narodil se je 13. septembra 1789 v Lembergu. naredil je častno karijero. Naposled je bil predsednik državnega sodišča na Dunaji, a bolezen ga je primorala, prositi odpuščenja in dotično cesarjevo pismo, ki mu odstop dovoljuje, ga imenuje „diko sodnikov“. Istinito, časten priimek.

(Dr. Teodor vitez Pachmann. †) Dne 11. februvarja umrl je znani nekdanji učitelj kanoničnega prava na dunajskej univerzi dr. Teodor vitez Pachmann. Ker je bil učitelj mnogim sedaj v praktičnem življenji delujočim slovenskim juristom, spominjamo naj se ga tudi mi v svojem listu! Bil je učitelj iz stare šole in priljubljen zavoljo debelih dovtipov, katere je rad mešal mej svoja predavanja.

(Nadsodnjijski prezident baron Hohenbühel. †) Dne 20. januvarja t. l. je umrl v Bozenu nekdanji prezident tržaške nadsodniji Karl baron Hohenbühel, imenovan Heufler zu Rasen und Perdonegg. Leta 1866 imenovan je bil nadsodnjijskim predsednikom v Trstu. Prakso svojo pa je pričel leta 1829 v Ljubljani pri tedanjem „Stadt- und Landrecht“.

(Novi člani državnega sodišča.) Dr. Anton Randa, slavni profesor na pražk. univerzi, in dr. Fran Šrom, odvetnik v Brnu, imenovana sta stalna uda pri državnem sodišči.

(Državni zakonik.) Državnega zakonika izdan in razposlan je bil 22. februvarja 1881 kos V. Sadržaj je naslednji: Postava od 11. februvarja 1881, o konzulsko sodni oblasti v Egiptu. — Razpis finančnega ministerstva od 11. februvarja 1881, o nekih točkah priglada za davek od piva. — Postava od 13. februvarja 1881, o privolbi v sklepe kranjskega deželnega zbora gledé prikladov k neposrednim (prelim, direktnim) davkom, ki se bodo v delovito založbo potrebsčine kranjskega zemljišno-odveznega zaloga za leto 1881. pobirali.

(Vendar enkrat!) Za zidanje novega porotnega sodišča v Ljubljani katero je preračunjeno na 50000 gld. se je za leto 1881 postavil v budget znesek 12000 gld.

(„Všehrd“) se imenuje drugi spolek právníkov v Pragi. Dal si je lepo in potrebno, dasi ne lahko nalógo: pripravljati mlade pravnike k praktičnemu delovanju. Pravnik ima biti najpoprej dober govornik. Taki pa ne rasto kar iz zemlje. Vaje je treba, zato se v „Všehrdovih“ sejah stavijo na program raznolični slučaji, na to se izbere kdo izmej članov, ki ima potem o tem slučaji govoriti in ga rešiti. Debata je vedno živahna. Pa tudi mlajši profesorji in docenti podavajo tu svoje privatne študije, tako je jako zanimiva razprava dr. Kaizla „o oderustvi“ in mnogo dr. Členov, večidel samih dijakov-pravnikov je 206; knjižnica šteje 500 del; finančne razmere so dobre. Revni udje dobivajo iz „Randovega fonda“ podporo, „Všehrdov fond“ pa izdava knjige.

Janko Rahnè.

(Slovenski jezik in sodnije.) Dne 11. marca t. l. je gospod vitez Schneid interpeliral vlado zavoljo odloka, v katerem je najvišjeji sodnji dvor prepovedal sodnijam rabiti slovenski jezik pri svojih rešitvah. Da je ta odlok napravil mnogo razburjenosti globoko po deželi, je jasno in samo ob sebi naravno. Prav zelo smo torej radovedni, kaj bode justičnega ministerstva načelnik odgovoril tej dobro utemeljeni interpelaciji, kaj da bode vlada sploh zaukazala v tej zadevi. Celjska okrožna sodnija je menda že odbila nekoliko slovenskih vlog, češ, da niso pisane „in der landesüblichen Gerichtssprache“. Treba je torej hitrega koraka, ker drugače nastanejo razmere, kakor jih do sedaj še doživeli nismo. Nekdaj je nadsodnija v Gradci razpošiljala slovenske tiskovine, in mej drugim tudi slovenske razsodbe pri kontumacijah, sedaj pa se odbijajo vloge samo zavoljo tega, da so pisane v slovenskem jeziku! Slovenskim občinam pa je nastala dolžnost, da se dvignejo, ter s peticijami preplujejo državni zbor in državne ministre! Stvar je važna tudi iz tega stališča, da človek ne vé, kaj je s slovenskimi pismi, katerih je preobilo v deželi. Ali so te pisma kaj vredna ali ne? Ali bomo morali v svojej lastnej deželi imeti slovenske tolmače? V istini skrajni čas je, da napravi vlada v tej konfuziji potrebni red, če ne bode v kvar pravosodstvu!

(Književnost.) — Právo, pravničko-upravni list. Vlastnik, izdavatelj i odgovorni urednik Antun Šimonić. Izhaja v Spljetu že 8. leto in velja za celo leto 4 gld. 50 kr., za pol leta 2 gld. 25 kr. Zadnja številka prinaša naslednje spise: Dr. K. G. Bruns. Povjest i izvori prava rimskoga. — A. Kuzmanić. Dvoboj. — V. Vršević. Domazet. — Sgodjaji. Gradjanski. kazneni. Upravni. — M. R. Nabobova ženitba. — Viesti.

— Mjesečnik pravnika društva v Zagrebu. Ureduju u ime odbora pravnika društva: dr. Jaromir Hanel, dr. Blaž Lorković. Vlastnik i nakladnik „Pravničko društvo u Zagrebu“. Izhaje v Zagrebu že 7. leto in velja na leto 8 gld., na pol leta 4 gld. Zadnja številka ima naslednji sadržaj: dr. Ivan Ružić: Ocjena osnove kaz. zakona o zločinu i prestupcih za Hrvatsku. — Iv. Pirka: Počimlje li zastara pristojba, koje se neposredno platiti imadž, kao što zastara prava prvenstva po §. 141. zakona o biljegovini i pravnoj pristojbi, tek dostavom platežnoga naloga u ruke pristojbi podvržene stranke? — Dr. Fr. J. Spevec: Nezakonito dete v zadrugi. — Drag. Gjuričić: Imade li predsjedatelj konačne razprave odlučno pravo odvjeta po §. 22. k. p. od 29. srpnja 1853. kod obnovljenega glasanja, ako li su odvjeti ostalih glasovatelja u više od dva mnjenja podijeljeni? — A. Rušnov: O zloporabi postupka za prepore smetana posjeda. — N—n: Osorot na pravo po sveti. — Praktični slučajevi. 1. Gradjansko-pravni. 2. Kazneno-pravni. — St. Popović: §. 419. k. z. i §§. 250 i 390 k. z. — N—n. Ima li se §. 300 k. z. upotriebiti i proti pogrđam ugarske vlade i njezinih organa? — B. K. nauci o §. 496. k. z. — Viestnik. — Iz navedenega obsega je razvidno kako razno berilo prinaša „Mjesečnik“. Mi ga prav gorko priporočamo prijateljem pravnega znanstva.

— Porota, list za pravne i državne nauke. Vlastnik i urednik: Milan St. Marković. Belgrad, leto 2, velja 24 denarov v zlatu za celo leto. Št. 3. ima naslednji sadržaj: Pogled na 1880 godinu. — Narodna skupština. — Projekt zakona o sudovinu. — Pogled na pravo po svieti. — Bilješke. — Poziv na predplatu.

— Juristische Encyclopädie und Methodologie. Von dr. L. Arndts. 7. Auflg. Cena 1 M. 50 Pf.

— Encyclopädie des Wechselrechtes der europäischen und aussereuropäischen Länder auf Grundlage des gemeinen deutschen Rechts. Von dr. Oskar v. Wachter. Stuttgart. Prvi zvezek. Cena 30 kr.

— Das österreichische Obligationenrecht in systematischer Darstellung etc. Von Victor Hasenöhr. I. Band. 2. Abth. Beč 1881. Cena 6 mark.

— Der Parlamentarismus wie er ist. Von Lothar Bucher. Drugo izdanje. Stuttgart 1881. Cena 3 gld. M. B.

P. n. gospode naročnike opozorjamo, da poide s tem listom naročnina za prvo četrtletje. Prosimo torej, da se naročnina o pravem času obnovi, ker se bode list pošiljal le onim naročnikom, ki ga naprej plačajo.

Listnica: G. S. P. v G. Hvala, prejeli. — G. M. S. v F. Plačano za pol leta. — F. K. v S. List smo vam poslali. Prašajte na pošti.

Izdaje in ureduje dr. Alf. Moschè. — Tiska „Národna tiskarna“ v Ljubljani.